

DELOS BİRLİĞİNİN ANAYASASI VE ATİNA HEGEMONYASI

Hülya Boyana*

Özet

M.Ö. 478/77 yıllarında Atinalılar ve İonialılar arasında kurulan Delos Birliği'nin kuruluş amacı Perslere karşı ortak mücadele etmektir. Atina, İonialılarla oluşturulan Delos Birliğinde aktif bir rol oynamış ve birliğin kurulmasında büyük bir çaba göstermiştir. M.Ö. V. yüzyılda denizde büyük güç olan Atina birliğin tüm organizasyonunu üstlenerek müttefikler karşısında doğal bir üstünlük elde etmiştir. Delos Birliğinin kongresi Delos'ta toplanarak anayasal bir kongre düzenlemişlerdir. Bu kongrede birliğin anayasasının taslağı ortaya çıkmıştır. Birliğin temeli kongrede atılmış ve yeminlerle onaylanmıştır. Delos Birliğinin kuruluşunda hegemonya Atina'nın Hellenler yararına üstlendiği bir hizmettir. Ancak daha sonra zaman içinde Delos Birliği Atina'nın büyümesine hizmet eden bir organizasyona dönüşmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Delos Birliği, Atinalılar, İonialılar, Anayasa, Hegemonya.*

Abstract

The Constitution of the Delian League and Hegemony of Athenian

The founding aim of the Delos League established between Athenians and Ionians in 478/477 is common struggle against Persians. Athens played an active role in the Union with Ionian and strived a lot for the establishment of the Union. In BC 5th century being a great power in terms of maritime forces, Athens assumed the overall organization of the Union, and gained a natural superiority against the Alliance. The congress of the Delos Union gathering in Delos arranged a constitutional congress. In this congress the draft of the Union's constitution was revealed. The basic principles of the Union were laid in this congress and were approved with oaths. In the establishment of Delos Union the hegemony was a service that Athens undertook in favor of Hellenes, but later as time passed Delos Union was transformed into an organization that served for the improvement of the Union.

Key Words: *Delian League, Athens, Ionians, Constitution, Hegemony.*

* Yrd.Doç.Dr., Ankara Üniversitesi, DTCF, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı, Sıhhiye, Ankara.

Delos Birliğinin temeli, M.Ö.478 sonları ile M.Ö.477 ilkbaharı arasındaki dönemde, Perslere karşı Atina ve İonia Birliği arasında saldırı ve savunma ittifakı niteliğindeki bir antlaşma ile atılmıştır. Sonsuz bir zaman için kurulmuş olan bu birlik, önceleri eşitlik temeli üzerine kurulmuş olmasına rağmen, Atina'nın zamanla artan hegemonyası ile bir imparatorluğa dönüşmüştür. Bizim bu makaleyi yazmaktaki amacımız tarihsel bir perspektif içinde bu birliğin anayasal düzenlemelerini ortaya koymaktır. Bunu ortaya koyarken de birliğin siyasi, askeri ve mali düzeni üzerinde durmaya çalışacağız.

Pers savaşından uzun süre önce Atina, Hellen kentlerine karşı yayılımcı bir politika izlemiştir. Atina'nın bu süreçte izlediği hırslı devlet politikasının altında, uzun vadeli bir anlayışın yattığı görüşü benimsenmiş görünmektedir¹. Bu nedenle Atina İonialılarla oluşturulan birlikte aktif rol oynamış ve Deniz Birliğinin kurulmasında büyük çaba göstermiştir. Yine bu süreçte Atina'nın izlediği politikada değişiklikler olmasına karşın, değişmeyen bir politik çizgi izlemiş olduğu görünmektedir.

Makalenin başında söylediğimiz gibi, birliğin amacı Hellenlerin özgürlüğü için Perslere karşı yapılan deniz savaşını sürdürmektir. Hellen kentleri içinde deniz savaşına liderlik yapmak için en niteliklisi, büyük bir donanmaya sahip olan Atina idi. Aynı zamanda bu liderliğe barış içinde sahip olabilmesi için Sparta'nın onayı gerekmiştir. Bu onay Sparta'da yetkinin bırakılmasından yana olan unsurlar vasıtasıyla elde edilmiştir.

Delos Birliğinin oluşumu için atılan bazı adımları ve görülen bazı işaretleri M.Ö.479 yılına tarihlendirebiliriz. Özellikle Mykale seferinden önce Samosluların müttefik olarak kabul edilmesi ve Mykale seferinden sonra onların ve diğer adalıların (Samos, Chios, Lesbos) Hellen Birliğine alınması yeni bir organizasyonun belirtileridir. Ayrıca Hellen Birliği donanmasının başkomutanı olan Leotychidas'ın İonia'yı korumak için uzun bir savaşa girmeye istekli olmaması, Spartalıların deniz savaşının kumandasını Atina'ya bırakmaya hazır olduğunu da göstermektedir. Leotychidas'ın vatanına dönmesi ve Ksanthippos'un göreve getirilmesi ve daha sonra M.Ö.478'de görevin Pausanias'a verilmesi bunu açıkça göstermektedir. Daha sonra Pausanias'ın rağbet görmeyişi ve geri çağırılması ile İonialılar, Atinalılara hegemonyayı üstlenme ve İonia'nın çıkarlarını koruma teklifi ile gelmişlerdir. Sparta başkomutan olarak Dorcis'i göndermiş, ancak müttefikler O'nu reddedince Sparta tarafından başka kumandanlar yollanmamıştır².

¹ Steinbrecher 1985, 74-75; Raaflaub 1990, 542-545; Petzold 1993, 419.

² Thuk. I, 95.

Delos Birliğinin Anayasası ve Atina Hegemonyası

Pausanias şiddetli ve haşın davranışları yüzünden geri çağırılınca³, ittifak Atinalılar tarafına geçmiş ve Delos Birliği organize edilmiştir. Hellen Birliğinin deniz gücünü Delos Birliğine dönüştürecek olan görüşmeler ve düzenlemeler M.Ö.478 yazında başlamış ve M.Ö. 478/7 kış mevsimi boyunca devam etmiştir. Balkan Yarımadası, Ege adaları ve Karia'nın kuzeyinden başlamak suretiyle Anadolu'nun batı kıyılarındaki 300 kadar şehir devletini kapsayan bu birlik Hellenlerin siyasal alanda meydana getirdikleri en büyük birliktir⁴. Delegeler Atina önderliğinde Delos'da toplanmış ve bir tür anayasal kongre düzenlenmiştir⁵. Aristeides bu kongrede söz almış ve onlara kendi işlerinin örgütlenmesi hakkında tavsiyede bulunmuştur⁶. Kongrede Delos Birliğinin anayasasının taslağı ortaya çıkmıştır. Bu taslak şu noktaları içermektedir⁷:

Hangi şehirlerin para, hangi şehirlerin gemi sağlayacağı kararlaştırılmıştır.

Birlik hazinesi "*Hellenatomies*" adını taşıyan 10 Atinalı maliye memuru tarafından idare edilmiştir.

İlk vergilendirme (phoros) yapılmıştır.

Delos hazine hizmeti görmüştür.

Birlik toplantıları Delos tapınağında yapılmıştır.

Üyeler özerktir.

Birliğin politikası meclis tarafından belirlenmiştir.

Delos Birliğinin temeli bu kongrede atılmış ve yeminlerle birliğin anayasası tasdik edilmiştir⁸. Aynı dost ve düşmana sahip olmayı içeren

³ Thuk. I, 95; I, 130.

⁴ Birliğe katılan üye sayısı konusunda tartışmalar vardır. McGregor 1950, 35'de birliğe katılan üye sayısının başlangıçta 140 olduğunu söylemektedir. Bu devletler İonia, Aiolia, Hellespontos, Kyklad Adaları, Karia ve Thrace şehirleri, Ege'nin kuzeyinde Aenia, Byzantion, güneybatıda Siphnos ve güneydoğuda Rodos şehir devletlerinden ibarettir.

⁵ Diod. XI,47. Diodoros'un yeni şekillendirilen müttefikler kongresinin ilk toplantısı olan bu toplantıya ilişkin anlatımı, Ephoros'a dayalı ve muhtemelen bir Attika logografı olan Hellanikos'dan alınma bir anlatımı içermektedir; Rostovtzeff 1941, 295.

⁶ Plut. Arist. XI, 47.

⁷ Thuk. I,96,1; Plut. Arist. XXIV; Swoboda 1914, 62.; Hammond 1963, 256-7-8.

⁸ Aristot. Ath.pol. XXIII. Metal bir külçe sembolik olarak suya atılarak bir seremoni yapılmıştır.

antlaşmalar savunma taarruz müttefikliğinin daimi olmayı amaçladığını, yeminler edilerek, denize ağırlık bırakılan seremonilerden çıkartabiliriz. Aynı zamanda yeminler, birlikten ayrılmanın yasak olduğunu da ima eder⁹. Kuruluş antlaşmasının ilk maddesine göre Atinalılar müttefik şehirlerden hangilerinin para ödemesi gerektiğini ve hangilerinin gemi vermesi gerektiğini düzenlemişlerdir¹⁰. Kongre müttefiklerin katkıda bulunabileceği toplam miktarı saptamıştır. Bu şekilde kararlaştırılan toplam miktarın oransal bölümünü, yani 460 talent, Aristoides'in yetkisine verilmiştir. Sonra Atina, müttefiklerin katkısının para ile mi yoksa gemi ile mi olacağını, tabii ki para ile gemi arasında bir (denge) eşitlik ölçüsü söz konusu olmak üzere kararlaştırılmıştır¹¹. Atinalılar müttefikleri, gemilerin Atina'da toplanması için ikna etmişlerdir¹². Thukydides müttefiklerin çoğunluğunun seferlere karşı olan antipati yüzünden ve evlerinden uzakta kalmamaları için, gemi yerine hisselerine düşen parayı vermeyi yeğlediklerini vurgulamaktadır¹³.

Müttefiklerin bir başka yükümlülüğü asker sağlamak idi¹⁴. O halde müttefikler ya içinde adamları olan tiremeslerle ya da para ile katkıda bulunmuşlardır.

Birliğin hazinesinin maliye subayları yani τὰ κοινὰ Ἑλλήνων χρήματα'nın Hellenotamiesleri ya da muhasebecileri başlangıçtan itibaren Atinalılar idi¹⁵. Hellenes kelimesi Hellenotamies kelime yapısı içinde görülmektedir. Delos adasında toplanan ortak hazine görevlileri olan Hellenotamiesler birliğe giren şehirlerin vergilerini toplamışlar ve bu vergilerin 1/60'mu Atina hazinesi için ayırdıktan sonra geri kalan miktarın nasıl kullanılacağını düzenlemişlerdir. Verginin yüzdesini ve nasıl ödeneceğini ilk olarak Aristoides belirlemiştir¹⁶.

Birliğin anayasasının tasdik edildiği yeminler aynı dost ve düşmanlara sahip olmayı içerir¹⁷. Bu da savunma ve taarruz müttefikliğinin olağan formülüdür. Ayrıca bu müttefikliğin daimi olmayı amaçladığı yeminler edilerek

⁹ Aristot. Ath. pol. XXIII; Diod. IX, 10, 3; Jacobson 1975, 256-8; Petzold 1994, 9-12.

¹⁰ Thuk. I, 96, 1; Meyer 1963, 438.

¹¹ Thuk. I, 99, 3.

¹² And. III, 38.

¹³ Thuk. I, 99, 3.

¹⁴ Thuk. I, 99, 1; VI, 76, 3; II, 9, 5.

¹⁵ Thuk. I, 96, 2; And. III, 38; Xen. Poroi V, 5, 7; Hammond 1967, 52.

¹⁶ Plut. Arist. XXIV.

¹⁷ Aristot. Ath. pol., XXIII, 5.

Delos Birliğinin Anayasası ve Atina Hegemonyası

denize ağrılık bırakılan seremonilerde gösterilmiřtir¹⁸. Yeminler birlikten ayrılmanın yasak olduğunu da ihtiva eder. Birlikten ayrılmak isteyen müttefiklerin statülerinin indirgenmesi, ayrılmanın yasaklandığına dair bir ima içerir¹⁹. Delos Birliği bir taarruz birliğidir. Bunu Perslere karşı sürdürülen savaş ve Grekleri özgür bırakma amaçlarından anlayabiliriz.

Delos Birliği Atina İmparatorluğuna dönüştürüldüğünde, isyan eden birkaç müttefik şehir boyunduruk altına alınmıřtır²⁰. Bu aynı zamanda birlikten ayrılmanın yasaklandığını ve 478'de edilen yeminlerin hala bağlayıcı kabul edildiğini gösterir. Bu yeminler sadece savaş zamanı değil, tüm zamanlar için bağlayıcı olmuştur.

Delos Birliğinde üyeler arasında savaşlar yasaklanmıřtır²¹. Atinalıların keyfi davranmaya başladığı bir döneme denk gelmesine rağmen bu uygulama Atina'nın Miletus ve Samos arasındaki (M.Ö.440) savaşa müdahalesinde görölr. Üyeler arası savaşın yasaklanmasıyla diğer üyelerin güvenliği de sağlanmıştır. Güvenliğin sağlanmasına, saldırılara karşı müdahale görevi de dahildir. Sahip olduğumuz bu bilgiler, üyelerin dış politikasının birliğe bağlı olduğunu gösterir.

Delos Birliğinin başlangıçta sloganı müttefikler arasında "eşitlik" idi²². Delos Birliğindeki özgürlük ile ilgili olarak, Thukydides'in üyelerin başlangıçta özerk olduğu ifadesi ve birliğin ilk zamanlarındaki özerklik ve eşitliğe yapılan göndermeler bulunmaktadır²³. Üyelere, hatta birliğe katılmak istemeyen şehirlere yapılan zorlamalar yasal kabul edilse de, isyan eden üyelerin köle statüsüne indirgenmesinin anayasaya aykırı olduğu söylenebilir. Bu yüzden, Atina'nın sonradan üyeleri köle statüsüne indirgeme politikası birliğin ilk prensiplerinin ihlali olmuştur.

¹⁸ Aristot. Ath.pol., XXIII, 5; Plut. Arist. XXV, 1; Denize ağrılık bırakma fikri için bkz. Hdt. XVI, 5. Delos Birliğinin sonsuz bir zaman için kurulmuş olduğu bilgisi için bkz: Meyer 1963, 438; Walker 1926, 40; Keil 1914, 407. .

¹⁹ Larsen 1940, 188.

²⁰ Thuk. I, 98. Atinalılar Naksoslularla savaşmışlar ve bunları hukuka aykırı bir şekilde boyunduruk altına almışlardır. Naksos adasının boyunduruk altına alınması, M.Ö. 470 yılında olmuştur. Birlikten ayrılmaların diğer sebepleri ise harçların ve gemilerin verilmesindeki gecikmeler, askeri hizmetin yerine getirilmemesidir.

²¹ Thuk. I, 115, 2; VI, 76, 3; Hammond 1967, 56. Bu Hermokrates'in Camerina'da yaptığı ve Atinalıların birbirlerine karşı savaşan müttefiklerin statülerini indirgediğini söylediği konuşmasında ifade edilmektedir.

²² Hammond 1963, 190 ve 204.

²³ Thuk. III, 46, 5; I, 97, 1.

Delos'ta toplanan birliğin meclisinde her üyenin bir oyu vardır. Mecliste her bir üyenin bir oya sahip olması bir otonomi ifadesidir. Mytilenaeans'ın konuşmasında²⁴ küçük şehirler kendilerinden, Atinalılarla birlikte ἰσώηφοι diye bahsetmişlerdir²⁵. Mecliste her bir üyenin veto hakkı vardır²⁶. Delos Birliğinin politikası sadece Atina tarafından değil, her bir üyenin içinde olduğu meclis tarafından saptanmıştır²⁷. Bu düzenleme birliğin organize edilmiş şeklinin bir sonucu olarak görülebilir. Atina kumandanlarının entrikalarına rağmen, üyeler birliğin biçimlendirilmesinde önemli rol oynamıştır. Birliğin orijinal amacına bakılarak, Atina'nın bu birliği, gücünü geliştirmek için kurmamış olduğu görülür. Ancak sonraki gelişmeler gösteriyor ki, birliğin askeri güçlerinin kumandanı olan Atina, daha küçük olan şehirlerin oylarını kontrol edebilmiş ve bu şehirlerin oylarını, kendisine karşı kullanmalarını imkânsız kılmıştır.

Thukydidés'e göre²⁸ meclisin en önemli görevi Perslere karşı yapılan savaşa devam etmektir ve savaşı yönetmektir. Meclis Delos Birliğinde, aynı zamanda mahkeme görevini de üstlenmiş olmalıdır.

Atina o dönemdeki en güçlü donanmanın sahibiydi. Dolayısıyla askeri sevk ve idareyi üstlenmiş durumdadır. Ayrıca ilk vergilendirme görevinin Atinlılara verilmesi, Aristides ve O'nun başkanlığındaki bir komite tarafından gerçekleştirilmesi, birlik haznedarlarının Atinalılardan olması, meclise Atinalıların başkanlık etmesi, Atina'yı Delos Birliğinde önder duruma getirmiştir. Atina ve müttefiklerinin karşılıklı ettiği yeminler, Atina'nın daimi ve değiştirilemez biçimde hegemonyaya sahip olduğunu ifade eder. Atina'nın başlangıçtan bu yana baskın bir ortak olması amaçlanmış olabilir. Fakat birliğin politikasının meclis tarafından yönlendirilmesi ve meclisteki diğer üyelerle Atinalıların eşitliği göz önüne alınacak olursa ilk etapta bunun asıl amaç olamayacağı görülür. Meclisin otoritesi yeterli görülmüştür ve bu yüzden

²⁴ Thuk. III, 2, 4. ἰσώηφοι=aynı oranda oya sahip olma.

²⁵ Bu, birlik üyelerinin aynı oya sahip olduğu anlamına gelmektedir. Her bir üye bir oya sahiptir. Mytilenaeans'ın söyleviden, τούς ἰσώηφοις'u ya otonom şehirlerin oy verme gücü bakımından Atina'ya eşit olduğu, ya da otonom şehirlerin kendi aralarında oy verme gücü bakımından eşit oldukları yorumunu yapabiliriz.

²⁶ Eğer otonom müttefikler, veto hakkını kullanmadıysa, Atina'nın kararını onayladıkları ve bir savaşı haklı gördükleri anlamına gelmektedir.

²⁷ Delos Birliği Peloponnesos Birliğinden ve İkinci Attika-Delos Birliğinden farklıdır. Çünkü Peloponnesos Birliğinde Sparta, İkinci Attika-Delos Birliğinde Atina birliğin politikasının belirlenmesinde yarı paya sahiptir. Bkz. Larsen 1940, 194.

²⁸ Thuk. I, 97, 1.

hegemonyanın tehlike teşkil edebileceği düşünölmemiştir. Birliğin kurucuları Atinalıların silahlandırılmalarının yaratabileceği tehlikeyi göz ardı etmişlerdir.

M.Ö. V. yüzyılda denizde büyük güç olan Atina, birliğin tüm organizasyonunu üstlenerek müttefikler karşısında doğal bir üstünlük elde etmiştir. French değişen koşulların bir sonucu olarak müttefik üyeler üzerinde kurulan hegemonyanın Atina'nın yürüttüğü planlı bir politikanın sonucu olduğu görüşündedir²⁹. Rawlings Atinalıların Deniz Birliğini kurmaktaki gerçek amaçlarını gizleyerek, yani hegemonya ile ilgili amaçlarını gizleyerek, Perslere karşı olan intikam emellerini bahane olarak kullandıklarını düşünmektedir³⁰. Bu düşüncesini de Thukydides'in πρόφασις sözcüğüne dayandırmaktadır³¹. Meyer de bu konuda birlik oluşturma maksadıyla birlik üyesinin aldatıldığını ifade etmektedir³². Petzold ise bu gibi durumlarda kural olarak gerçek maksadın antitez olarak öne sürölmesinin kurgusal olduğunu söylemektedir³³. Atina'nın Deniz Birliği içindeki hegemonyasını, kendi devlet politikasıyla ilişkili emellerini gerçekleştirmek için kullandığı doğrultusundaki inanç bize göre biraz spekülattiftir.

Birliğin amacı, liderliği Atina'ya vermek ve Atina gücünün gelişimine hizmet etmek değildir. Diğer üyelerle arasındaki tek fark hegemonyanın ona verilmesidir. Fakat anayasanın diğer özelliklerinin ışığında bunun bir ayrıcalık kabul edilmediği görülür. Birliğin kuruluşunda hegemonya, Atina'nın Helenler yararına üstlendiği bir hizmettir³⁴. Ancak daha sonra zaman içinde Delos Birliği Atina'nın büyümesine hizmet eden bir organizasyona dönüştürölmüştür. Delos Birliği güce ve kendine karşı gelenleri elimine eden tek bir şehre dayalı bir birlik haline gelmiştir. Birlik hazinesinin Delos'tan Atina'ya taşınması, hazinenin koruyucusunun Apollon yerine Athena olması ve Atina'nın hazinede biriken paraların harcanma tasarrufunu da almış olması nedeniyle, Atina birlik üyelerine hesap vermemeye, bu paraları Atina'nın bayındırlığına harcamaya başlamıştır³⁵. M.Ö.443 yılında Atina yeni bir düzenleme ile birlik üyelerini İonia, Karia, Adalar, Hellespontos ve Trakia olmak üzere beş vergi bölgesine

²⁹ French 1979, 134.

³⁰ Rawlings 1977, 1-8.

³¹ Thuk. VI, 6, 1; VI, 8, 4; IV, 61, 3. πρόφασις=mazeret, sebep olma, bahane, vesile.

³² Meyer 1963, 439.

³³ Petzold 1994, 1.

³⁴ Thuk. I, 95, 7.

³⁵ McGregor 1950, 36; Mansel 1984, 309; Petzold 1994, 10.

ayırmıştır³⁶. Bu uygulama ile siyasal birliğin çöktüğü ve birliğin hegemonya şekli aldığı görülmektedir.

Elimizdeki tüm bu bilgileri şu şekilde özetleyip sonuçlandırabiliriz; M.Ö. 478/77 yılında Atinalılar ve İonialılar Perslere karşı ortak mücadele etmeyi hedefleyen siyasi bir birlik kurmuşlardır. Bu siyasi birliğin merkezi Ege Denizi'nin merkezi bir konumunda olan, İon dünyasının her yıl düzenlediği Panionion festivalinin kutlandığı Apollon'un kutsal adası olan Delos adasıdır. Bu nedenle Delos Birliği olarak adlandırılmıştır. Bu birliğin amacı Perslere karşı sürekli mücadelede bulunmak suretiyle adalar ve Anadolu'daki Hellen şehirlerinin bağımsızlığını sağlamak ve Perslerin Hellen şehirlerinde yaptıkları tahriplerin öcünü almaktır. Eşitlik ilkesi üzerine kurulan birliğin anayasasını Atinalı devlet adamı Aristides hazırlamıştır. Birlik içinde Atina müttefiklere oranla oldukça büyük askeri ve mali güce sahip olmuş, vergi veren müttefiklerin paralarını gemi ve askere dönüştürmüştür. Böylelikle Atina mücadelenin asıl sorumlusu olmuş ve birlik meclisinde önemli bir yere sahip olmuştur. Ayrıca Atina büyük ticaret filosuna sahip olduğu için ve birlik hazinesi Atinalı memurların elinde olduğu için, Atina mali ve ekonomik alanda bir üstünlük elde etmiştir. Bunların dışında müttefikler arasındaki anlaşmazlıklarda Atina'daki halk mahkemelerinin bakması, adli üstünlüğün de Atina'da olduğunu göstermektedir. Bu ayrıcalıkların sonucunda Atina'nın daha da güçlenerek müttefikler üzerinde egemenlik kurma koşulları oluşmuştur. Bütün bu koşulların oluşmasıyla da müttefikler karar verme yeteneklerini kaybetmişlerdir. Birlik Atina'nın büyümesine hizmet eden bir organizasyona dönüştürülmüştür.

Deniz imparatorluğuna dönüşen Delos Birliği, izlediği şiddet ve kuvvet siyaseti sonucunda dağılmaya başlamıştır. Küçük müttefikler otonomilerini tamamen kaybetmişler ve ödemek zorunda bırakıldıkları ağır vergiler altında ezilmişlerdir. Bu izlenen politika sonucunda da müttefikler isyan etmişler ve M.Ö. 413 yılında Atina donanması yok edilince birlik çözülmüş ve M.Ö.404 yılında tamamen ortadan kalkmıştır.

³⁶ ATL 1950, 197-199-204-207-214; Walker 1969, 45; Mansel 1984, 309.

BİBLİYOGRAFYA

- And. Andokides, *Orationes*, TLG CD Rom, California 2000.
- Aristot.Ath.pol. Aristoteles, *Athenaion politeia*, TLG CD Rom, California 2000.
- ATL *The Athenian Tribute Lists*. Princeton.
- CAH *The Cambridge Ancient History*. Cambridge.
- Diod. Diodoros, *Bibliothèque Historique*, Ed. E.Page (Loeb) London.
- French 1979 French, A., “Athenian Ambitions and the Delian Alliance”, *Phoenix* 33, 1979, 134-141.
- Hammond 1963 Hammond, N. G. L., *A History of Greece to 322 B.C.*, Oxford.
- Hammond 1967 Hammond, N. G. L., “The Origins and the nature of the Athenian alliance of 478/7 B.C.”, *JHS* 87, 41-61.
- Hdt. Herodotos, *Historiae*, Herodot Tarihi, Çev. Müntekim Ökmen, İstanbul 1973.
- Historia *Revue d'histoire ancienne*. Wiesbaden.
- HSPH *Harvard Studies in Classical Philology*. Cambridge.
- Jacobson 1975 Jacobson, H., “The Oath of the Delian League”, *Philologus* 119, 256-258.
- JHS *Journal of Hellenic Studies*. London.
- Keil 1914 Keil, B., *Griechische Staatsaltertümer III*, Berlin.
- Larsen 1940 Larsen, J.A.O., “The Constitution and Original Purpose of the Delian League”, *HSPH*, vol.51, In Honor of William Scott Ferguson, Cambridge, 175-213.
- Mansel 1984 Mansel, A.M., *Ege ve Yunan Tarihi*, Ankara, TTK Yayınları, XIII-8.
- McGregor 1987 McGregor, M.F., *The Athenians and their empire*, Vancouver.
- Meritt 1950 Meritt, B.D.; Wade-Gery, H.T.; McGregor, M.F., *The Athenian Tribute Lists*, Volume III, Princeton.

Hülya Boyana

- Meyer 1963 Meyer, H.D., "Vorgeschichte und Begründung des delisch-attischen Seebundes", *Historia XII*, Wiesbaden, 405-446.
- Philologus *Zeitschrift für klassische Philologie*. Berlin.
- Phoenix The Phoenix. *The Journal of the Classical Association of Canada*. Toronto.
- Petzold 1993 Petzold, K. E., "Die Gründung des Delisch-Attischen Seebundes: Element Einer "Imperialistischen" Politik Athens?", *Historia XLII*, Stuttgart, 418-443.
- Petzold 1994 Petzold, K. E., "Die Gründung des Delisch-Attischen Seebundes: Element Einer "Imperialistischen" Politik Athens?", *Historia XLIII*, Stuttgart, 1-31.
- Plut.Arist. Plutarkhos, *Aristeides*, TLG CD Rom, California 2000.
- Raaflaub 1990 Raaflaub, K., "Expansion und Machtbildung in frühen Polis-Systemen,in:W.Eder, *Staat und Staatlichkeit in der frühen römischen Republik*, Stuttgart, 542-545.
- Rawlings 1977 Rawlings, H. R., "Thukydides on the Purpose of the Delian League", *Phoenix* 31, 1-8.
- Steinbrecher 1985 Steinbrecher, M., "Der Delisch-attische Seebund und die athenisch-spartanischen Beziehungen in der kimonischen Ära (ca.478/77-462/1)", *Palingenesia XXI*, Stuttgart.
- Swoboda 1914 Swoboda, H., *Griechische Geschichte*, Leipzig 1914.
- Thuk. Thukydides, *Historiae*, TLG, CD Rom, California 2000.
- Walker 1969 Walker, M.A., "The Confederacy of Delos", *CAH*, vol.V., Cambridge, 40-46.
- Xen.Hell. Xenophon, *Hellenica*, TLG, CD Rom, California 2000.

Hülya Boyana